

Aan: Het College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Gouda
Postbus 1086
2800 BB Gouda

Betreft: Advies Beleidsregels Bijzondere Bijstand Gouda

Gouda, 29 januari 2021

Geacht College,

Op 17 november 2020 heeft u de Goudse Adviesraad Social Domein (GASD) en de Goudse Cliëntenraad (GCR) verzocht om advies uit te brengen over de Beleidsregels Bijzondere Bijstand. De GASD en de GCR voldoen graag aan u verzoek. Dit advies is in een gezamenlijke werkgroep van beide raden voorbereid en wordt namens beide raden uitgebracht. Zoals gebruikelijk hebben beide raden ter voorbereiding van dit advies een aantal relevante organisaties en personen uit het sociaal domein geraadpleegd. De bijdragen uit dit netwerk waren zeer waardevol en constructief. De reacties op de nieuwe Beleidsregels Bijzonder Bijstand Gouda waren over het algemeen positief en we wensen de gemeente Gouda dan ook veel succes met de invoering van dit nieuwe beleidsinstrumentarium.

1. Algemeen

De GASD & GCR waarderen de stap die de gemeente zet om de regels voor toekenning van Bijzondere Bijstand formeel en, voor burgers transparant, neer te leggen in openbare Beleidsregels. De GASD & GCR hebben eveneens met waardering kennis genomen van de introductie van draagkrachtbepalingen, zodat de Bijzondere Bijstand beter aan kan sluiten bij de behoeften van burgers.

De GASD & GCR onderschrijven van harte het uitgangspunt van de gemeente van het bieden van maatwerk: hiermee wordt het mogelijk om een effectieve ondersteuning aan burgers te bieden. Het algemeen oordeel van de GASD & GCR, mede tot stand gekomen na raadpleging van ons netwerk over de Beleidsregels Bijzondere Bijstand, is dat de gemeente er in is geslaagd om 2 balansen goed in evenwicht te houden:

- 1- de balans tussen gelijke rechtsbedeling en maatwerk;
- 2- de balans tussen de zorgtaak van de gemeente en de eigen verantwoordelijkheid van de burger.

Uitgangspunt in het Goudse beleid voor het sociaal domein en in de gemeentelijke organisatie is het bieden van maatwerk aan burgers die behoefte hebben aan ondersteuning. Het in de praktijk van de Bijzondere Bijstand bieden van maatwerk is als het 'verrichten van de meesterproef'. De volgende adviezen zullen de slaagkans daarop vergroten.

Advies 1

Om duidelijker tot uitdrukking te laten komen dat maatwerk een uitgangspunt is voor de uitvoering van de Bijzondere Bijstand stellen de GASD & GCR voor om de toelichting van de Beleidsregels Bijzondere Bijstand te beginnen met een algemene paragraaf waarin dit uitgangspunt wordt toegelicht en in het kader wordt geplaatst van de doelstellingen van het Goudse beleid in het sociaal domein.

Advies 2

Met artikel 31 krijgen medewerkers die de Bijzondere Bijstand uitvoeren een grotere discretionaire ruimte om naast rechtmatigheid de aanvraag ook te beoordelen op doelmatigheid.

Om ongemotiveerde ongelijkheid te voorkómen, adviseren de GASD & GCR de medewerkers als groep te scholen en om waarborgen voor overeenkomstige toepassing in het werkproces op te nemen; bijvoorbeeld door een aanvraag aan meerdere beoordelaars voor te leggen.

Advies 3

De effectiviteit en doelmatigheid van de Bijzondere Bijstand staat of valt met samenwerking door de gemeente met het sociaal team en de overige professionele en vrijwillige intermediairs.

De GASD & GCR adviseren:

- korte lijnen met intermediairs;
- actieve communicatie vanuit de gemeente over de veranderingen van de nieuwe Beleidsregels Bijzondere Bijstand ten opzichte van het huidige beleid.

Vorm van de Bijzondere Bijstand

Advies 4

De GASD & GCR adviseren om:

- binnen het maatwerk de mogelijkheid te gebruiken voor toekenning van Bijzondere Bijstand in natura;
- de vorm waarin de bijstand wordt verleend meer expliciet te formuleren;
- terughoudendheid in het toekennen van leningen en de wijze van terugbetalen zowel mondeling als schriftelijk goed met de burger te communiceren;
- indien de burger een bijstandsuitkering voor levensonderhoud ontvangt, het bedrag van de (resterende) schuld met toelichting te vermelden op de uitkeringspecificatie.

2. Kostensoorten

Het oogmerk van de Beleidsregels is dat hiermee alle bijzondere omstandigheden van burgers waarin zich uitzonderlijke kostensoorten voordoen gedekt kunnen worden.

De in hoofdstuk 2 genoemde kosten zijn limitatief. De door de gemeente beoogde ruimte voor maatwerk wordt hiermee alsnog begrensd, omdat uitzonderlijke situaties en bijzondere omstandigheden per definitie niet te voorzien zijn terwijl toepassing van artikel 31 niet altijd

aangewezen zal zijn. Te denken valt, als voorbeelden, aan verwervingskosten of aan kosten in verband met mantelzorg.

Andere kosten

Advies 5

De GASD en GCR adviseren om te onderzoeken of met toevoeging van een extra artikel 'Andere kosten' aan hoofdstuk 2 ruimte kan worden toegevoegd voor bijzondere omstandigheden waarin zich noodzakelijke kosten voordoen, maar waarvoor niet het maatwerk van artikel 31 vereist is.

Uitvaartkosten (artikel 9)

Advies 6

Niet alle in artikel 9 genoemde kostensoorten worden door alle burgers noodzakelijk geacht en het artikel omvat ook kostensoorten die cultureel bepaald zijn (zoals koffie en cake). De GASD & GCR adviseren om een formulering te vinden die aan de diversiteit in de samenleving en met name gebruiken van andere culturen recht doet.

Stookkosten (artikel 16)

Advies 7

Bij aanvragen voor (extra) stookkosten doet zich in de praktijk het probleem voor dat huisartsen nogal eens weigeren om een medisch advies hierover af te geven. De GASD & GCR adviseren om nader te onderzoeken op welke manier burgers aan kunnen tonen dat voor hen deze kosten noodzakelijk zijn.

Budgetbeheer (artikel 20)

Advies 8

Bij bepaalde persoonlijke beperkingen is de noodzaak van budgetbeheer een permanente situatie. De GASD & GCR adviseren om de periode waarover het vrijwillig budgetbeheer wordt toegekend niet vast te leggen op 1 jaar maar hierin maatwerk mogelijk te maken, zodat deze burgers niet ieder jaar in de stress hoeven te raken.

Gemeentelijke Kredietbank (artikel 22)

Advies 9

Een GKB-lening wordt alleen toegekend wanneer er, met het oog op de aflossing, naar het oordeel van de bank voldoende zekerheid is over het inkomen. Een GKB-lening is derhalve geen optie voor burgers met een onzeker inkomen en kan daarom voor hen geen voorliggende voorziening zijn. Derhalve adviseren de GASD & GCR om voor deze groep Bijzondere Bijstand mogelijk te maken.

Dubbele huur (artikel 25)

Advies 10

De GASD & GCR adviseren om in artikel 25 lid 3 tevens te bepalen dat, indien van toepassing, ook de bij dubbele huur gederfde huurtoeslag voor één woning als bijzondere bijstand kan worden verstrekt.

3. Maatwerk

Met het maatwerk dat de gemeente met artikel 31 wil bieden, wordt afgeweken van de traditionele, strikte interpretatie van de bepalingen in de Participatiewet. Er moet ervaring worden opgedaan en de (on)mogelijkheden zijn derhalve ook nieuw voor de burger en voor intermediairs (professionals en vrijwilligers). Inzicht en transparantie zijn dan ook extra belangrijk.

Uitgangspunten toepassing artikel 31 (Artikel 31 lid 1)

Advies 11

De gemeente wil bij de toepassing van artikel 31 dat de aanvraag voldoet aan minimaal 2 van de 3 onder lid 1 sub a, b en c genoemde uitgangspunten. Echter, als de 3 genoemde uitgangspunten afzonderlijk van belang kunnen zijn, dan kan naar de mening van de GASD & GCR ook een situatie waarin aan één uitgangspunt is voldaan voldoende grond vormen voor het bieden van maatwerk zoals beoogd in dit artikel.

De GASD & GCR adviseren om artikel 31 lid 2 hierop aan te passen en het woord 'twee' te vervangen door 'één'.

Toelichting per lid van artikel 31

Advies 12

De GASD & GCR adviseren om in de toelichting op artikel 31, de betekenis van elk afzonderlijk lid, te verhelderen: wat is het beoogde doel en hoe komt de gemeente tot een integrale afweging en beoordeling.

De 'kan' bepaling (Artikel 31 lid 6)

Advies 13

De 'kan' bepaling in lid 6 is bedoeld als niet-limitatief qua het soort kosten én als niet-dwingend voor de gemeente.

De GASD & GCR adviseren om de 'kan' bepaling te verduidelijken met de toevoeging in de eerste zin van lid 6 van het woord 'bijvoorbeeld'. Dus: "Situaties waarin maatwerk kan worden ingezet zijn bijvoorbeeld".

Tandartskosten (Artikel 31, lid 6 onder c)

Advies 14

De tandartskosten die in de gemeentelijke aanvullende zorgverzekering worden vergoed zijn uitgesloten voor Bijzondere Bijstand. De GASD & GCR adviseren om in de (toelichting van de) Beleidsregels Bijzondere Bijstand te vermelden dat in uitzonderlijke gevallen (bijvoorbeeld gezondheidsproblemen als gevolg van gebitsproblemen) deze kosten in aanmerking kunnen komen voor Bijzondere Bijstand. Dit kan bijvoorbeeld soelaas bieden aan burgers met schuldenproblematiek die (nog) niet zijn opgenomen in een MSNP-traject en zijn uitgesloten van de gemeentelijke zorgverzekering.

Verwervingskosten (Artikel 31 lid 6 sub e)

Advies 15

De beperktere vrijlating van eigen middelen bij de toepassing van artikel 31 is naar de mening van de GASD en GCR niet altijd billijk of zinvol. De GASD & GCR adviseren om te onderzoeken of bijzondere bijstand voor buitengewone verwervingskosten kunnen worden opgenomen onder de kostensoorten van hoofdstuk 2 van de Beleidsregels.

4 Tot slot

Jongeren

De Bijzondere Bijstand is een belangrijk instrument in het armoedebeleid. Uit de Minima-effectrapportage uit 2018 van het Nibud over Gouda blijkt dat met name gezinnen in de bijstand met oudere kinderen financieel tekort komen om het basis- én het restpakket te bekostigen. Het Nibud schrijft in haar rapportage: “Daarnaast kunnen verstrekkingen vanuit de individuele bijzondere bijstand gezinnen met oudere kinderen helpen om tekorten te voorkomen of te beperken (in geval van bijzondere en noodzakelijke kosten)”. Daarbij is het belangrijk om deze mogelijkheden onder de aandacht te brengen. Het helpt om te benadrukken dat de gemeente bereid is om ondersteuning te bieden bij het doen van een aanvraag.

Advies 16

De GASD & GCR adviseren de mogelijkheid te onderzoeken om een jongere tussen 12 en 18 jaar de mogelijkheid van een eigen hulpvraag te bieden, bijvoorbeeld als het gevaar bestaat dat de ouder(s) het geld voor iets anders aanwenden.

Monitoring

Met artikel 31 scheidt de gemeente ruimte om indien nodig integrale ondersteuning aan te bieden. Dit is een stap in het proces van transformatie binnen het sociaal domein. Welke resultaten de toepassing van dit artikel zal opleveren, voor de burger zowel als voor de gemeente is vooralsnog onbekend. Zullen de criteria voldoen aan de doelstelling? Hoe werkt de beperking in de vrijlating van de eigen beschikbare middelen in de praktijk uit?

Advies 17

De GASD & GCR adviseren om de aanvragen, toekenningen en afwijzingen voor Bijzondere Bijstand, en met name die voor het maatwerk binnen artikel 31, te monitoren, zodat na verloop van tijd evaluatie mogelijk is van de effectiviteit en doelmatigheid van de Beleidsregels en hierbinnen van het maatwerk.

Bijlage: technische opmerkingen

1.

De toegekende bijzondere bijstand wordt verhoogd met de loonbelasting en premies volksverzekeringen, conform artikel 35, lid 5 Pw. Naar de mening van de GASD & GCR dient te worden voorkómen dat deze brutering in latere jaren doorwerkt naar eventuele toeslagen.

2.

Artikel 3 lid 7, eerste bullit: De GASD & GCR interpreteren de tekst zó dat de afwijking van de algemene draagkrachtbepalingen geldt voor zowel burgers die in een schuldhulpverleningstraject van de WSNP zitten als voor burgers die in afwachting zijn van een dergelijk traject.

3.

De bepaling dat de woonkostentoeslag meetelt voor de draagkracht (artikel 3, lid 6 en tevens de adviesvraag dd 17 november 2020, pag. 2 onder 1. Draagkrachtregels) vereist nadere onderbouwing. De woonkostentoeslag is als Bijzondere Bijstand ter vervanging van huurtoeslag; en huurtoeslag telt ook niet als draagkracht.

4

In artikel 28, lid 2 en artikel 29, lid 2 wordt gesproken over een berekeningsformulier. Burgers of intermediairs willen kunnen inschatten of aanvragen van Bijzondere Bijstand zinvol is. Daarom geven de GASD & GCR in overweging om de formules waarmee wordt berekend of een huurder of eigenaar in aanmerking komt voor Bijzondere Bijstand toe te voegen.

Ton de Korte
Voorzitter Goudse Adviesraad Sociaal Domein
Voorzitter Goudse Cliëntenraad